

УДК 398.92:82-84

Я. Я. Іваноў¹, В. М. Макіенка²¹Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова *²Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны ўніверсітэт** (Расійская Федэрацыя)**САСТАЎ І СТРУКТУРА РУСКА-БЕЛАРУСКАГА СЛОЎНІКА
КРЫЛАТЫХ БІБЛЕЙСКІХ ВЫРАЗАЎ І АФАРЫЗМАЎ**

У артыкуле вызначаны прынцыпы ўкладання, састаў і структура руска-беларускага слоўніка ўстойлівых выразаў і афарызмаў, якія паходзяць з Бібліі. Абгрунтаваны характарыстыкі слоўніка як перакладнага, шматмоўнага, нарматыўнага, універсальнага. Акрэслены семіятычныя тыпы, структурныя разнавіднасці ўстойлівых біблейскаў у сучаснай рускай мове. Вызначаны ступень і спосабы іх сувязі з кантэкстам біблейскай крыніцы, адрозненні паводле сферы іх ужывання, стылістычных асаблівасцяў, экспрэсіўна-эмацыянальнай афарбоўцы.

Распрацаваны прынцыпы разгалінаванага апісання крылатых біблейскаў у рускамоўнай частцы слоўніка, якая складаецца з 8 зон (загалоўчай, стылістычнай, семантычнай, этымалагічнай, гістарычнай, лінгвакультурнай, ілюстрацыйнай, даведчай). Вызначаны змест і структура перакладной часткі слоўніка, якая складаецца з 2 зон – беларускамоўнай і іншамоўнай. Беларускаямоўная зона падазяляецца на 4 субзоны (загалоўчную, стылістычную, этымалагічную, ілюстрацыйную). Іншамоўная зона перакладной часткі слоўніка змяшчае польскія і нямецкія адпаведнікі і эквіваленты рэестравых адзінак. Абгрунтаваны выбар метамоў слоўніка – рускай, што абумоўлена напрамкамі перакладу і моўнай прыналежнасцю пераважнай большасці карыстальнікаў даведніка. Распрацаваны ўзоры слоўнікавых артыкулаў для апісання асобна выразаў-біблейскаў, асобна афарызмаў-біблейскаў.

Ключавыя словы: Біблія, крылатыя словы, фразеалогія, афарыстыка, слоўнік, беларуская мова, руская мова, пераклад.

Е. Е. Ivanov¹, V. M. Mokienko²¹Mogilev State A. Kuleshov University *²St. Petersburg State University** (Russian Federation)**COMPOSITION AND STRUCTURE OF THE RUSSIAN-BELARUSIAN
DICTIONARY OF WINGED BIBLICAL EXPRESSIONS AND APHORISMS**

The article deals with the main principles of compiling and structure of the Russian-Belarusian Dictionary of phraseological and aphoristic units derived from the Bible. The characteristics of the translation, multilingual, standard, universal dictionary are substantiated. Semiotic types, structural varieties of winged biblical expressions in modern Russian are described. The degree and methods of their connection with the biblical source context, differences in their scope, stylistic peculiarities, expressive and emotional coloring are determined.

The principles of a branched description of winged biblical expressions in the Russian-language part of the dictionary are developed. This part consists of 8 zones (title, stylistic, semantic, etymological, historical, linguistic and cultural, illustrative, reference). The content and structure of the translation part of the dictionary are determined: it consists of 2 zones – Belarusian and foreign. The Belarusian zone is divided into 4 subzones (title, stylistic, etymological, and illustrative). The foreign zone of the translation part of the dictionary contains Polish and German analogues and equivalents of registry units. The reasonable choice of the dictionary's metalanguage is Russian, which is due to the direction of the translation and the language affiliation of the vast majority of users of the reference book. The samples of dictionary entries to describe separately biblical expressions and biblical aphorisms were developed.

Key words: The Bible, winged words, phraseology, aphoristics, dictionary, Belarusian language, Russian language, translation.

* Даследаванне выканана пры фінансавай падтрымцы БРФФД (разам з РФФД) у рамках навуковага праекта № Г18Р-301.

** Исследование выполнено при финансовой поддержке РФФИ (совместно с БРФФИ) в рамках научного проекта № 18-512-00005 Бел_а.

Уводзіны. У сучаснай беларускай мове ўжываецца даволі шмат устойлівых выразаў і афарызмаў, якія паходзяць з розных тэкставых (літаратурных, фальклорных і інш.) крыніц і грунтоўна апісаны ў цэлым шэрагу слоўнікаў крылатых адзінак [1–5]. Нямаюць сярод іх і тых, што ўзыходзяць да біблейскіх тэкстаў. Аднак крылатыя выразы і афарызмы з Бібліі ў беларускай мове на сённяшні дзень вельмі мала даследаваны [6], іх лексікаграфічная апрацоўка толькі пачынаецца [7–10]. У сваю чаргу, у сучаснай рускай літаратурнай мове ўстойлівыя выразы-біблейскія складаюць заўважную частку крылатых слоў і фразеалагічнага фонду, у апошні час пачалі актыўна даследавацца [11–13], у тым ліку і на агульнаславянскім фоне [14], адлюстроўваюцца ў энцыклапедычных і тлумачальных слоўніках [15–19].

У сучаснай фразеаграфіі склаўся напрамак распрацоўкі перакладных і полілінгвальных слоўнікаў біблейскіх выразаў і афарызмаў. Так, быў укладзены спачатку шэраг двухмоўных слоўнікаў [20–22], пасля трохмоўны [23, 24], шасцімоўны [25] і нарэшце шматмоўны руска-славянскі слоўнік крылатых выразаў і афарызмаў з біблейскіх крыніц з адпаведнікамі ў германскіх, раманскіх, армянскай і грузінскай мовах (усяго ў 18 мовах) [26]. Аднак біблейская фразеалогія і афарызмыка беларускай мовы прадстаўлена толькі ў двух полілінгвальных слоўніках [25, 26], у якіх істотна абмежавана колькасць (даюцца толькі беларускамоўныя адпаведнікі да невялікай колькасці найбольш ужывальных у рускай мове адзінак) і якасць (згадваюцца толькі асобныя формы крылатых беларускамоўных адзінак без ілюстрацыйных кантэкстаў, без тлумачэння функцыянальных, семантычных, стылістычных, гістарычных і іншых адрозненняў).

Актуальным для беларускага мовазнаўства з’яўляецца ўкладанне не толькі нарматыўнага (тлумачальнага) даведніка, але і перакладнога руска-беларускага (беларуска-рускага) слоўніка біблейскай фразеалогіі і афарызмыкі.

Мэта даследавання – вызначыць прыярытэты ўкладання, аб’ём і структуру руска-беларускага слоўніка біблейскіх выразаў і афарызмаў.

Асноўная частка. Руска-беларускі слоўнік біблейскіх выразаў і афарызмаў павінен быць створаны на падставе існуючых тлумачальных і перакладных слоўнікаў устойлівых біблейскіх выразаў. У ім мусяць быць адлюстраваны найбольш вядомыя і ўжывальныя адзінкі ў сучаснай рускай літаратурнай мове і ўсе існуючыя іх адпаведнікі, эквіваленты і пераклады ў сучаснай беларускай літаратурнай мове.

Да лінгвістычна (і лексікаграфічна) значных адзінак левай часткі слоўніка варта адносіць не

толькі найбольш ужывальныя і актыўныя біблейскія выразы і афарызмы ў сучаснай рускай мове (ядро біблейскага), але і тыя адзінкі, ужывальнасць якіх сярэдня або нават нізкая (перыферыя біблейскага), але якія, па-першае, сустракаюцца ў творах класічнай рускай літаратуры і звычайна маркіраваны сваёй прыналежнасцю да высокага, кніжнага стылю (важныя ў культуралагічным плане), а па-другое, не заўсёды стала асацыююцца сучаснымі носьбітамі рускай мовы з біблейскім паходжаннем [27, 28], што часта абумоўлівае недакладную ідэнтыфікацыю і нават памылковае ўжыванне такіх выразаў ў маўленні [17] (важныя ў плане культуры маўлення).

Устойлівыя адзінкі, якія павінны скласці уваходную (рускамоўную) частку слоўніка, неаднолькавыя па форме і зместу. Мінімальна структураваны выразы, пабудаваныя як простыя спалучэнні слоў (руск. *альфа і омега*). Больш складаныя пабудаваныя па мадэлях простых словазлучэнняў (руск. *бальзам на душу*), якія могуць ўскладняцца за кошт паслядоўнага падпарадкавання (руск. *глас вопіющаго в пустыне*). Яшчэ больш складаную структуру маюць кампартыўныя словазлучэнні, для якіх характэрна наяўнасць факультатыўных кампанентаў (руск. *[ждать] как манны небесной*). Далей па ступені складанасці ідуць незамкнёныя прэдыкатыўныя канструкцыі са свабодным напавеннем асобных структурных кампанентаў (руск. *легче верблюду пройти сквозь игольное ушко, чем...*). Яшчэ больш складанымі з’яўляюцца закончаныя прэдыкатыўныя канструкцыі, устойлівае якіх мае ўзвальную прыроду (руск. *Запретный плод сладок*). Найбольш складаныя па структуры тыя закончаныя прэдыкатыўныя канструкцыі, устойлівае якіх мае інтэртэкстуальную прыроду (руск. *Кесарево кесарю, а Богу — Богово*), або якія маюць разгорнутую лексічна-граматычную арганізацыю (руск. *Суббота для человека, а не человек для субботы*), часта ўскладнёную архаічнымі або некратычнымі формамі слоў (руск. *На реках вавилонских седоком и плакачом*), замацаванай інтанацыйнай афарбоўкай (руск. *Да будет свет!*) і г. д.

Адрозненні ў структуры ўстойлівых біблейскіх афарызмаў абумоўлівае іх дыферэнцыяцыю па семантычных тыпах адзінак (фразеалагізмы, устойлівыя параўнанні, фразеасхемы, прыказкі, крылатыя цытаты, афарызмы), якія істотна адрозніваюцца таксама і ў семантычным плане. Гэта вымагае неаднолькавага падыходу да іх семантызацыі — тлумачэння значэння і тыповай сітуацыі ўжывання. Так, фразеалагізмы, устойлівыя параўнанні і фразеасхемы павінны тлумачыцца як семантычна цэласныя адзінкі,

суадносныя са словам (або са словазлучэннем), а прыказкі, крылатыя цытаты і афарызмы — як семантычна складаныя фразавыя адзінкі, суадносныя са сказам (або аднафразавым тэкстам), што вымагае разнапланаванага падыходу пры дэфініцыі. Усе ўстойлівыя біблейскія таксама дыферэнцыююцца паводле прамай / пераноснай матывіроўкі агульнага значэння або значэнняў асобных слоўных кампанентаў (ад цалкам прамога сэнсу руск. *Кто не работает, тот не ест* да ідыёмы са страчанай унутранай формай руск. *сосуд скудельный*), што дэтэрмінуе аб'ём і прыёмы іх семантызацыі.

Выразна адрозніваюцца біблейскія выразы і афарызмы і паводле сферы свайго ўжывання, і па экспрэсіўна-эмацыянальнай афарбоўцы, што павінна адлюстроўвацца ў іх стылістычных характарыстыках (слоўнікавых пазнаках). Паколькі ўстойлівыя біблейскія, як і іншыя крылатыя выразы, масава характарызуюцца дадатковай канатацыйнасцю і экспрэсіўнасцю, то сярод іх амаль няма адзінак з нулявой стылістычнай пазнакай.

Неаднолькавыя біблейскія ўстойлівыя выразы і афарызмы таксама па характары і ступені сваёй сувязі з біблейскай крыніцай. Усе яны размяжоўваюцца на прамыя цытаты (руск. *соль земли*), структурна дэтэрмінаваныя адзінкі (маюць блізкія па лексічна-граматычнай арганізацыі прататыпы ў Бібліі, руск. *да минует меня чаша сия*), лексічна агульныя адзінкі (асобныя лексічныя кампаненты прадстаўлены ў біблейскіх крыніцах, руск. *авилонское столпотворение*), фармальна незалежныя ўтварэнні, што звязаны з Бібліяй толькі зместава (як абагульненне зместу яе пэўных тэкставых фрагментаў, руск. *райские сады*), фармальна і зместава самастойныя ўтварэнні (як алузіі на біблейскія сюжэты і ідэі, руск. *Человек предполагает, а Бог располагает*). Уключэнне ў слоўнік біблейскаў устойлівых выказаў двух апошніх тыпаў з'яўляецца мэтазгодным з прычыны, па-першае, іх даволі шырокай вядомасці і актыўнасці ва ўжыванні, а па-другое, іх устойлівай сувязі ў свядомасці носьбітаў мовы са зместам Бібліі як рэлігійнага тэксту (у тым ліку і ў яго прафанным успрыняцці) і як культурнага помніка.

Складанасць устойлівых выказаў-біблейскаў у рускай (уваходнай) мове абумоўлівае разгалінаваную структуру іх апісання ў левай частцы перакладнога слоўніка, якая складаецца з наступных зон: 1) рээстравая адзінка ў найбольш ужывальнай у літаратурнай мове (кадыфікаванай) форме з адзначэннем асноўных варыянтных і факультатывных кампанентаў; 2) стылістычная пазнака паводле сферы функцыянавання і/або экспрэсіўна-эмацыянальнай

афарбоўкі; 3) тлумачэнне значэння і/або тыповай сітуацыі ўжывання ў маўленні; 4) этымалагічная даведка з адзначэннем сувязі слоўнікавай адзінкі з біблейскім тэкстам, яе прататыпа і таго фрагмента (кантэксту) з Бібліі, дзе ён ужываецца або з якім зместава звязана слоўнікавая адзінка; 5) гістарычная даведка аб асаблівасцях ужывання, змяненнях формы і/або зместу слоўнікавай адзінкі, абумоўленых моўнай дынамікай, культурнымі і сацыяльнымі працэсамі, іншамоўным уплывам і г. д. (у тым ліку і па-за сувяззю з Бібліяй); 6) лінгвакультуралагічная даведка (калі трэба) аб месцы і ролі слоўнікавай адзінкі ў моўнай карціне свету, сувязі слоўнікавай адзінкі з рэаліяй рускай, славянскай, агульнаеўрапейскай культуры, а таксама з рэлігійнай сферай жыцця; 7) ілюстрацыйная цытата; 8) спасылка (калі трэба) на іншыя даведачныя ці навуковыя выданні.

Трэба заўважыць, што падача рээстравай адзінкі ў форме, якая з'яўляецца найбольш ужывальнай ў сучаснай літаратурнай мове (г. зн. кадыфікаванай), змяшчэнне тлумачэння значэння і сітуацыі ўжывання, адлюстраванне функцыянальных і стылістычных асаблівасцей дазваляе кваліфікаваць слоўнік як нарматыўны.

Змяшчэнне ва ўваходнай частцы слоўніка энцыклапедычнай інфармацыі (этымалагічнай, гістарычнай, лінгвакультурнай) абумоўлена спецыфікай біблейскіх крылатых адзінак, у якіх іх форма, змест, стылістычныя асаблівасці даволі часта непасрэдна залежыць ад таго, наколькі і якім чынам яны звязаны са сваёй першакрыніцай, а таксама ад таго, у сувязі з чым і ў якой якасці яны набылі папулярнасць і пашыранасць у маўленні. Спалучэнне ў адным слоўніку некалькіх аспектаў апісання крылатых біблейскаў – лінгвістычнага (нарматыўнага і перакладнога) з энцыклапедычным – адпавядае зместу і будове ўніверсальнага даведніка, які запатрабаваны ў сучаснай інфармацыйнай прасторы.

Правую частку слоўніка мэтазгодна дапоўніць адпаведнікамі і эквівалентамі ў тых сучасных літаратурных славянскіх мовах, якія маюць распаўсюджанне ў Беларусі і/або функцыянуюць у памежных, геаграфічна блізкіх краінах (найперш, у польскай мове), а таксама ў тых германскіх мовах, якія мелі найбольшы ў гісторыі лінгвакультурны ўплыў на сучасных носьбітаў беларускай мовы і рускамоўных жыхароў Беларусі (найперш, у нямецкай мове). Зварот да іншых моў адпавядае пабудове перакладнога шматмоўнага слоўніка, які больш запатрабаваны ў сучаснай полілінгвальнай камунікацыі [29–33].

Універсальны тып слоўніка (нарматыўны, перакладны, шматмоўны, энцыклапедычны)

абумоўлівае структуру і змест правай часткі слоўніка, якая складаецца з двух асноўных зон: 1) беларускія адпаведнікі, эквіваленты, пераклады (галоўная зона правай часткі перакладнога слоўніка – выходная мова); 2) іншамоўныя (польскія і нямецкія) адпаведнікі, эквіваленты (дадатковая зона правай часткі перакладнога слоўніка – мовы супастаўлення).

Беларускамоўныя адпаведнікі і эквіваленты таксама, як і рускія, падаюцца ў іх найбольш ужывальнай у літаратурнай мове (кадыфікаванай) форме з адзначэннем асноўных варыянтных і факультатыўных кампанентаў, суправаджаюцца стылістычнымі пазнакамі паводле сваёй сферы функцыянавання і/або экспрэсіўна-эмацыянальнай афарбоўкі, тлумачэннямі семантычных адрозненняў (калі ёсць), адсылкай да біблейскага кантэксту, даведкай аб асаблівасцях ужывання, змяненнях формы і/або зместу, абумоўленых моўнай дынамікай, культурнымі і сацыяльнымі працэсамі, іншамоўным уплывам (калі ёсць), ілюстрацыйнай цытатай, спасылкай (калі трэба) на іншыя даведаныя ці навуковыя выданні.

Іншамоўныя (польскія і нямецкія) адпаведнікі і эквіваленты падаюцца выбарачна (да найбольш частотных рускамоўных біблейскіх выказаў і афарызмаў) у найбольш ужывальнай (нарматыўнай) форме з адзначэннем варыянтных і факультатыўных кампанентаў, суправаджаюцца стылістычнымі пазнакамі паводле сваёй сферы функцыянавання і/або экспрэсіўна-эмацыянальнай афарбоўкі (калі ёсць).

Выбар мовы апісання (метамовы) у перакладным слоўніку залежыць ад многіх фактараў, галоўнымі з якіх з’яўляюцца, па-першае, родная мова найбольш верагоднага (распаўсюджанага) карыстальніка слоўніка, а па-другое, найбольш запатрабаваны ў большасці карыстальнікаў слоўніка напрамак перакладу. І тое, і другое, у сваю чаргу, моцна залежыць ад той моўнай сітуацыі, у якой знаходзіцца будучы карыстальнік слоўніка.

Для руска-беларускага слоўніка біблейскіх выказаў і афарызмаў найбольш мэтазгодна абраць у якасці метамовы рускую мову, паколькі найбольш масавымі карыстальнікамі слоўніка будуць беларусы, для якіх роднай мовай з’яўляецца руская (яны складаюць большасць жыхароў Беларусі), а таксама ўсе рускамоўныя, хто мае патрэбу ў перакладзе на беларускую мову з рознымі мэтамі (прафесійнымі, вучэбнымі, культурнымі і інш.). Натуральна, павінна быць і беларускамоўная версія руска-беларускага слоўніка біблейскіх выказаў і афарызмаў для тых, у каго роднай мовай з’яўляецца беларуская. Аднак беларуская метамова, на наш погляд, больш адпавядае

беларуска-рускаму слоўніку біблейскіх выказаў і афарызмаў, укладанне якога з’яўляецца адным з перспектыўных напрамкаў дзейнасці аўтараў артыкула ў галіне перакладной фразеаграфіі біблізмаў.

Слоўнікавы артыкул у руска-беларускім слоўніку біблейскіх выказаў і афарызмаў з улікам вызначанага вышэй павінен выглядаць наступным чынам.

СЛУЖИТЬ ДВУМ ГОСПОДАМ. *Разг., презр.*

1. Двурешничать, быть предателем. 2. Исповедовать две разные веры, придерживаться разных убеждений.

Выражение из Нового завета.

«Никто не может служить двум господам; ибо или одного будет ненавидеть, а другого любить, или одному станет усердствовать, а о другом не радеть» (Мф 6, 24). «Никакой слуга не может служить двум господам...» (Лк 16, 13).

На основе выражения возник оборот **слуга двух господ** (см.).

◆ Приобрело популярность благодаря широко известной комедии венецианского драматурга Карло Гольдони (1707–1793) с аналогичным названием («Il servitore di due padroni», 1749), герой которой ухитряется одновременно служить двум господам.

📖 Вы думали, что я из моей глуши не подумаю по вашему первому уведомлению, и написали для очистки совести. А я вот и приехал. Ну, полноте, не обманывайте. Полноте *служить двум господам*. Рогожин здесь уже три недели, я всё знаю. (Ф. М. Достоевский. Идиот). Впрочем, ты дело говоришь; *двум господам служить* нельзя. (И. А. Гончаров. Обрыв).

СЛУЖЬЦЬ (СЛУГАВАЦЬ) ДВУМ ПАНАМ. *Разм., неадабр.*

«Ніхто ня можа служыць двум гаспадарам: бо альбо аднаго будзе ненавідзець, а другога любіць; альбо аднаго пачне трымацца, а другім будзе пагарджаць. Ня можае служыць Богу і мамоне» (Мв 6, 24); «Ніякі слуга ня можа служыць двум гаспадарам, бо альбо аднаго будзе ненавідзець, а другога любіць; альбо аднаму пачне рупліва дагаджаць, а пра другога ня дбаць. Ня можае служыць Богу і мамоне» (Лк 16, 13).

📖 Сам біскуп часамі плаціў за ліваў гэтую даніну, тады як лівы, не жадаючы *служыць двум панам*, г. зн. Полацку і тэўтонам, заўсёды ўгаворвалі біскупа назусім вызваліць іх ад ярма русаў. (М. Ермаловіч. Старажытная Беларусь). Якуб з Калінаўкі заявіў: «Нельга *служыць двум панам!*» Падданыя гэтых маёнткаў падуладныя

іх уладальнікам, значыць, яны не могуць быць “сапраўднымі хрысціянамі” (пакляняцца “другому пану”). (Л. Іванова. Са спадчыны Сымона Буднага).

Польск. *dwóm panom służyć*.

Ням. *zwei Herren [gleichzeitig] dienen (missbill.)*; *Niemand kann zwei Herren dienen*.

НЕТ НИЧЕГО НОВОГО ПОД ЛУНОЙ (ПОД СОЛНЦЕМ) или НИЧТО НЕ НОВО ПОД ЛУНОЙ (ПОД СОЛНЦЕМ). *Посл., книжн.*

Что бы ни происходило, ничто не может считаться абсолютно новым.

Афоризм из Ветхого завета.

☞ «Что было, то и будет; и что делалось, то и будет делаться, и нет ничего нового под солнцем. Бывает нечто, о чем говорят: “смотри, вот это новое”; но это было уже в веках, бывших прежде нас» (Еккл 1, 9–10).

◆ Популярным в русском языке стал в перефразированной форме, в которой был впервые употреблен в стихотворении русского историка, писателя и публициста Н. М. Карамзина (1766–1826) «Опытная Соломонова мудрость, или Выбранные мысли из Екклезиаста» (1797), написанного в подражание Екклезиасту: «Ничто не ново под луною: Что есть, что было, будет в век; И прежде кровь текла рекою, И прежде плакал человек».

На основе перефразированного афоризма образовалась поговорка **Ничто не вечно под луной (под солнцем)** (см.)

☞ Давно известная истина: *ничто не ново под луною* — ничем так не подтверждается, как страстию стариков хвалить всё старое и бранить всё новое. (В. Г. Белинский. Сочинения Константина Масальского). — Глаза Саблина засветились тусклой желтизной. — Знаете, что вещает Библия? — А что же она вещает? — «Что было, то и будет; и что делалось, то и будет делаться, и нет ничего нового под солнцем. Бывает нечто, о чем говорят: смотри, вот новое, — но это уже было в веках, бывших до нас», — щегольнул своей памятью Игнатий Парфенович. — Библия книга мудрая, ее к любому деянию можно приспособить. Только надо ли? (А. И. Алдан-Семенов. Красные и белые).

НЯМА НИЧОГА НОВАГА ПАД МЕСЯЦАМ (ПАД СОНЦАМ) або НІШТО НЕ НОВАЕ ПАД МЕСЯЦАМ (ПАД СОНЦАМ). *Прык., книжн.*

☞ «Што было, тое і будзе; што рабілася, тое й рабіцьмецца, і нічога новага пад сонцам няма. Бывае такое, пра што людзі кажуць: «Дзівіся, вось гэта новае»; але яно ўжо было спрадвеку, да нас» (Экл 1, 9–10).

☞ Выліваху раптам стала смешна. — Ты нахшталт нашага вялікага Канцлера, — сказаў ён. — Здзірае апошнюю шкуру і яшчэ патрабуе, каб яму за гэта крычалі “дзякуй!”. Начальства, відаць, паўсюль аднолькавае. — А ты што, не чытаў Эклезіяста? Што было, тое будзе, і няма нічога новага пад сонцам. (У. Караткевіч. Ладдзя распачы). Стаіць хаціна — побач враз, Сівы туман паўзе з балота. У гэтай хаце трое нас — Бяссонне, я і адзінота. З нябёс на вёску падаў вечар і нападўняў прастору сумам, Няўжо ў нябыце нашы стрэчы і нашы радасныя думы? Ідзе на скос жыццё бядовае і спавядаць табе мне нечага. *Нішто пад месяцам не новае, Нішто пад месяцам не вечнае!* (С. Арлоў. Нішто пад месяцам не новае).

Польск. *Nie ma niczego nowego pod słońcem*.

Ням. *Es geschieht (ugs. gibt) nichts Neues unter der Sonne*.

Трэба заўважаць, што рэестравыя адзінкі мэтазгодна размяшчаць ў рускамоўнай частцы слоўніка па алфавіце, а не па ключавых словах, пералік якіх варта падаць асобным індэксам. Гэта дазваляе палегчыць карыстанне слоўнікам і стварае дадатковыя магчымасці для хуткага пошуку неабходных адзінак.

Застаецца нявырашаным пытанне аб тым, ці трэба дыферэнцыяваць выразы і афарызмы ў межах слоўніка ў асобныя раздзелы. З пункту погляду лінгвіста можна вылучыць афарызмы ў асобны раздзел, паколькі яны кваліфікуюцца як самастойныя ўстойлівыя адзінкі і ў беларускай мове [34], і ў рускай [35–37]. Аднак меркаванне выдаўца можа быць зусім іншым, паколькі яму вырашаць, ці мэтазгодна паводле выдавецка-рэдакцыйнай і паліграфічнай практыкі будзе змяшчаць пад адной вокладкай два слоўнікі (асобна выразы, асобна афарызмы).

У руска-беларускім слоўніку біблейскіх устойлівых выразы і афарызмы плануецца адлюстраваць не менш за 1500 рускамоўных адзінак (з улікам варыянтаў) і каля 1500 іх беларускамоўных адпаведнікаў, эквівалентаў і перакладаў, а таксама каля 800 іх выбраных адпаведнікаў і эквівалентаў у польскай і нямецкай мовах.

Заклучэнне. Такім чынам, у выніку даследавання вызначаны прынцыпы ўкладання, змест і структура руска-беларускага слоўніка крылатых выразы і афарызмы, якія паходзяць з біблейскіх крыніц. Абгрунтаваны тып слоўніка як перакладнога (паводле падбору адпаведнікаў і эквівалентаў), як шматмоўнага (дзякуючы дапаўненню яго правай часткі адпаведнікамі і эквівалентамі з польскай і нямецкай моў), як нарматыўнага (паводле

падыходу да адлюстравання формы, зместу, функцыянальных і стылістычных асаблівасцей рээстравых адзінак), як універсальнага (за кошт змяшчэння энцыклапедычнай інфармацыі).

Акрэслены асноўныя асаблівасці ўстойлівых біблейскага ў сучаснай рускай мове. Вызначаны іх семіятычныя тыпы (фразеалагізмы, устойлівыя параўнанні, фразеасхемы, прыказкі, крылатыя цытаты, афарызмы), дыферэнцыяваны спосабы апісання іх плану зместу. Вылучаны структурныя разнавіднасці ўстойлівых біблейскага, якія размежаваны паводле ступені ўскладнення сваёй лексічна-граматычнай арганізацыі. Ахарактарызаваны ступень і спосабы сувязі ўстойлівых біблейскага з кантэкстам біблейскай крыніцы. Вызначаны адрозненні ўстойлівых біблейскага паводле сферы іх ужывання і экспрэсіўна-эмацыянальнай афарбоўцы.

З улікам структурнай, зместавай, функцыянальнай, стылістычнай і іншай гетэрагеннасці ўстойлівых выразаў-біблейскага ў рускай (уваходнай) мове распрацаваны прынцыпы іх разгалінавання апісання ў левай частцы слоўнікавага артыкула, якая складаецца з васьмі зон

(загаловачнай, стылістычнай, семантычнай, этымалагічнай, гістарычнай, лінгвакультурнай, ілюстрацыйнай, даведачнай).

Вызначана структура правай часткі слоўніка, якая складаецца з двух раздзелаў – беларускамоўнага і іншамоўнага. Беларускамоўная частка падзяляецца на чатыры зоны (загаловачную, стылістычную, этымалагічную, ілюстрацыйную). Іншамоўныя (польскія і нямецкія) адпаведнікі і эквіваленты падаюцца ў іх найбольш ужывальнай у літаратурнай мове форме (паводле існуючых лінгвістычных даведнікаў).

Абгрунтаваны выбар метамоў слоўніка – рускай, што дэтэрмінавана напрамкам перакладу, а таксама моўнай прыналежнасцю пераважнай большасці карыстальнікаў даведніка.

Акрэслены агульны аб'ём адзінак руска-беларускага слоўніка біблейскіх устойлівых выразаў і афарызмаў – не менш за 1500 крылатых выразаў і афарызмаў рускай мовы (з улікам структурных варыянтаў) і каля 1500 іх беларускамоўных адпаведнікаў, эквівалентаў і перакладаў.

Літаратура

1. Янкоўскі Ф. М. Крылатыя словы і афарызмы (з беларускіх літаратурных крыніц). Мінск: Выд-ва АН БССР, 1960. 135 с.
2. Іванова С., Іваноў Я. Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў. Мінск: БФС, 1997. 262 с.
3. Крылатыя выразы ў беларускай мове: тлумачальны слоўнік: у 5 ч. / С. В. Венідзіктаў [і інш.]; пад рэд. Я. Я. Іванова. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2004. Ч. 1: 3 іншамоўных (еўрапейскіх і амерыканскіх) крыніц XII–XX стст. 136 с.
4. Крылатыя выразы ў беларускай мове: тлумачальны слоўнік: у 5 ч. / Я. Я. Іваноў [і інш.]. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2006. Ч. 2: 3 рускамоўных літаратурных і фальклорных крыніц XII–XX стст. 208 с.
5. Іваноў Я. Я. Крылатыя афарызмы ў беларускай мове: з іншамоўных літаратурных і фальклорных крыніц VIII ст. да н. э. – XX ст.: тлумачальны слоўнік. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2011. 164 с.
6. Иванов Е. Е. Объем и состав устойчивых выражений-библейских в современном белорусском языке // На перекрестке культур: единство языка, культуры, образования: сб. научных статей / под ред. А. К. Шевцовой. Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2019. С. 87–91.
7. Іваноў Я. Я. Беларускія прыказкі з біблейных крыніц (матэрыялы да руска-беларуска-англійскага слоўніка біблейскага) // Аврааміевскія чтэння: сб. научных статей / под ред. А. В. Корольковой. Смоленск: Радопа, 2014. С. 11–24.
8. Іваноў Я. Я. Да складання слоўніка “Крылатыя афарызмы ў беларускай мове: з біблейскіх крыніц” (лексікаграфічныя матэрыялы) // Філолагічны часопіс. 2018. Вип. 2 (12). С. 16–33.
9. Іваноў Я. Я. Крылатыя выразы з Бібліі ў беларускай мове (лексікаграфічны аспект) // Філолагічны студыі: навуковы вісник Криворізькага держ. пед. ун-та. 2018. Вип. 18. С. 35–47.
10. Іваноў Я. Я. Біблейская афарызмыка ў беларускай мове (лексікаграфічны аспект) // Романовские чтения – XIII: сб. статей. Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2019. С. 129–130.
11. Григорьев А. В. Русская библейская фразеология в контексте культуры. М.: Индрик, 2006. 360 с.
12. Дубровина К. Н. Библейские фразеологизмы в русской и европейской культуре. М.: Флинта, 2017. 286 с.
13. Шулежкова С. Г. От земли обетованной к небесам обетованным: очерки о судьбах библейских крылатых выражений. М.: Флинта: Наука, 2013. 260 с.
14. Кузнецова И. В. Персонажи Библии в славянских устойчивых сравнениях. Чебоксары: ЧГУ, 2017. 212 с.

15. Кузнецова И. В. Русские устойчивые сравнения библейского происхождения как объект фразеологии // Проблемы истории, филологии, культуры. 2014. Вып. 3 (45). С. 86–88.
16. Словарь библейских крылатых слов и выражений / сост. Г. А. Иоффе. СПб.: Петербург – XIX век, 2000. 480 с.
17. Мокиенко В. М. Давайте говорить правильно! Словарь библейских крылатых выражений. СПб.: Изд-во СПбГУ, 2007. 215 с.
18. Дубровина К. Н. Энциклопедический словарь библейских фразеологизмов. М.: Флинта: Наука, 2010. 808 с.
19. Лилич Г. А., Мокиенко В. М., Трофимкина О. И. Толковый словарь библейских выражений и слов. М.: АСТ: Астрель, 2010. 640 с.
20. Walter H., Mokienko V. M. Deutsche-russisches Wörterbuch biblischer Phraseologismen. Mit historisch-etymologischen Kommentaren. Greifswald: E. M. A.-Universität, 2009. 199 S.
21. Walter H., Komorowska E., Krzanowska A. Deutsch-polnisches Wörterbuch biblischer Phraseologismen mit historisch-etymologischen Kommentaren. Szczecin; Greifswald: Volumina, 2010. 343 S.
22. Walter H., Fojtů P. Schwarzes Schaf, falscher Prophet, barmherziger Samariter. Deutsch-tschechisches Wörterbuch biblischer Phraseologismen mit historisch-etymologischen Kommentaren. Greifswald: E. M. A.-Universität, 2012. 176 S.
23. Балакова Д., Вальтер Х., Мокиенко В. М. Лепта библейской мудрости: краткий русско-словацко-немецкий словарь библейских крылатых слов. Ružomberok; Greifswald; СПб.: E. M. A.-Universität, 2012. 140 с.
24. Балакова Д., Вальтер Х., Мокиенко В. М. Из библейской мудрости = Z biblickej mudrosti = Biblische Weisheiten: русско-словацко-немецкий словарь библеизмов. Greifswald: E. M. A.-Universität, 2015. 344 S.
25. Лепта библейской мудрости: библейские крылатые выражения и афоризмы на русском, английском, белорусском, немецком, словацком и украинском языках / Д. Балакова [и др.]. Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2014. 208 с.
26. Лепта библейской мудрости: русско-славянский словарь библейских крылатых выражений и афоризмов с соответствиями в германских, романских, армянском и грузинском языках: в 2 т. / под общ. ред. Е. Е. Иванова [и др.]. Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2019. Т. 1: А–О. 288 с.; Т. 2: П–Я. 308 с.
28. Мокиенко В. М. Библийская интертекстэма *воздаць сторуцей*: вчэра і сёння // In Попгем: сб. статей к 90-летию А. Е. Супруна. Минск: РИВШ, 2018. С. 169–179.
29. Мокиенко В. М. Научная этимология vs. наивная этимология в ракурсе оппозиции научная психология vs. наивная психология // Slavofraz 2016: Phraseologie und (naive) Psychologie = Phraseology and (naive) psychology = Фразеология и (наивная) психология / Hrsg. A. Będkowska-Korczyk, H. Pfandl. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 2018. С. 25–36. (Grazer Studien zur Slawistik. Band 9).
30. О переводном словаре наиболее употребительных библеизмов (в английском, белорусском, немецком, русском, словацком, украинском языках) / Д. Балакова [и др.] // Даследаванні па германскай і славянскай філалогіі = Acta Germano-Slavica : зб. навуковых артыкулаў / пад рэд. Я. Я. Иванова. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2015. Вып. 6. С. 154–163.
31. «Лепта библейской мудрости» в современных европейских языках (о русско-славянском словаре библеизмов с эквивалентами в германских, романских языках) / Д. Балакова [и др.] // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – 2015: сб. научных статей / под ред. Е. Е. Иванова. Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2016. С. 3–10.
32. Иванов Е. Е., Мокиенко В. М. О европейском словаре библеизмов // Универсальное и национальное в языковой картине мира: материалы II Международной научной конференции, 14–15 октября 2016 г. Минск: МГЛУ, 2017. С. 188–191.
33. Иванов Е. Е., Мокиенко В. М. О европейском словаре библеизмов // Слово и словарь = Vocabulum et vocabularium: сб. научных статей. Вып. 15. Минск: Четыре четверти, 2017. С. 523–528.
34. Мокиенко В. М. Русские библеизмы в европейском контексте // Językoznawstwo. Łódź, 2018. № 1 (12). С. 33–45.
35. Иваноў Я. Я. Афарыстычныя адзінкі ў беларускай мове. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2017. 208 с.
36. Иванов Е. Е. Афоризм как единица языка (к истории и теории понятия) // Лингвистика на исходе XX века: итоги и перспективы: материалы Междунар. науч. конф., 1–4 февраля 1995 г.: в 2 т. / отв. ред. И. М. Кобозева. М.: Филология, 1995. Т. 1. С. 192–193.
37. Иванов Е. Е. Изучение языковой природы афоризма в русистике 1960–80 гг. (проблемы формирования лингвистической теории афоризма). Минск: Веды, 1999. 52 с.
38. Королькова А. В. Русская афористика. М.: Флинта: Наука, 2004. 344 с.

References

1. Yankouski F. M. *Krylatyya slovy i afaryzmy (z belaruskikh litaraturnykh krynits)* [Winged words and aphorisms (from Belarusian literary sources)]. Minsk, AN BSSR Publ., 1960. 135 p.
2. Ivanova S., Ivanou Ya. *Slounik belaruskikh prykazak, prymavak i krylatykh vyrazau* [Dictionary of Belarusian proverbs, sayings and winged words]. Minsk, BFS Publ., 1997. 262 p.
3. Venidziktau S. V., Danilenka I. L., Ivanova S. F., Ivanou Ya. Ya. *Krylatyya vyrazy u belaruskay move. Chast' 1. Z inshamounykh (eurapeyskikh i amerykanskikh) krynits XII–XX stst.* [Winged expressions in the Belarusian language. Vol. 1. From foreign (European and American) sources of the XII–XX centuries]. Mogilev, MGU imeni A. Kuleshova Publ., 2004. 136 p.
4. Venidziktau S. V., Danilenka I. L., Ivanova S. F., Ivanou Ya. Ya., Chekh V. V. *Krylatyya vyrazy u belaruskay move. Chast' 2: Z ruskamounykh litaraturnykh i fal'klornykh krynits XII–XX stst.* [Winged expressions in the Belarusian language. Vol. 2. From Russian-language literary and folklore sources of the XII–XX centuries]. Mogilev, MGU imeni A. Kuleshova Publ., 2006. 208 p.
5. Ivanou Ya. Ya. *Krylatyya afaryzmy u belaruskay move: z inshamounykh litaraturnykh i fal'klornykh krynits VIII st. da n. e. – XX st.* [Winged aphorisms in the Belarusian language: from foreign literature and folklore sources of the VIII century BC – XX century]. Mogilev, MGU imeni A. Kuleshova Publ., 2011. 164 p.
6. Ivanov E. E. Biblical expressions in the Modern Belarusian. *Na perekrestke kul'tur: edinstvo yazyka, kul'tury, obrazovaniya* [On the crossroads of cultures: interconnection of language, literature and education], 2019, pp. 87–91 (In Russian).
7. Ivanou Ya. Ya. Belarusian proverbs from Biblical sources (materials to the Russian-Belarusian-English Dictionary biblicisms). *Sbornik nauchnykh statey ("Avraamiyevskiy chteniya")* [Collection of scientific articles (Abraham readings)], 2014, pp. 11–24 (In Belarusian).
8. Ivanou Ya. Ya. On compiling the Dictionary "Winged aphorisms in the Modern Belarusian: from Bible" (lexicographical materials). *Filologichniy chasopis* [Philological Review], 2018, vol. 2 (12), pp. 16–33.
9. Ivanou Ya. Ya. Winged Words from the Bible in the Modern Belarusian (lexicographic aspect). *Filologichni studii: naukovi visnik Krivoriz'kogo derzh. ped. un-ta* [Philological Studies: Scientific Bulletin of Kryvyi Rih State Pedagogical University], 2018, vol. 18, pp. 35–47.
10. Ivanou Ya. Ya. Bibleyskaya afarystyka u belaruskay move (leksikagrafichny aspekt). *Romanovskiy chteniya – XIII* [Romanov readings – XIII]. Mogilev, MGU imeni A. Kuleshova Publ., 2019, pp. 129–130.
11. Grigor'yev A. V. *Russkaya bibleyskaya frazeologiya v kontekste kul'tury* [Russian Biblical phraseology in the context of culture]. Moscow, Indrik Publ., 2006. 360 p.
12. Dubrovina K. N. *Bibleyskiye frazeologizmy v russkoy i evropeyskoy kul'ture* [Biblical phraseological units in Russian and European culture]. Moscow, Flinta Publ., 2017. 286 p.
13. Shulezhkova S. G. *Ot zemli obetovannoy k nebesam obetovannym: ocherki o sud'bakh bibleyskikh krylatykh vyrazheniy* [From the Promised Land to the Promised Heaven: Essays on the Fates of Biblical Winged Expressions]. Moscow, Flinta & Nauka Publ., 2013. 260 p.
14. Kuznetsova I. V. *Personazhi Biblii v slavyanskikh ustoychivyykh sravneniyakh* [Bible characters in Slavic sustainable comparisons]. Cheboksary, ChGPU Publ., 2017. 212 p.
15. Kuznetsova I. V. Biblical set of russian fixed similes as an object of phraseography. *Problemy istorii, filologii, kul'tury* [Journal of historical, philological and cultural studies], 2014, vol. 3 (45), pp. 86–88 (In Russian).
16. Joffe G. A. *Slovar' bibleyskikh krylatykh slov i vyrazheniy* [Dictionary of Biblical winged words and phrases]. St. Petersburg, Petersburg – XIX vek Publ., 2000. 480 p.
17. Mokienko V. M. *Davayte govorit' pravil'no! Slovar' bibleyskikh krylatykh vyrazheniy* [Let's talk right! Dictionary of Biblical Winged Expressions]. St. Petersburg, SPbGU Publ., 2007. 215 p.
18. Dubrovina K. N. *Entsiklopedicheskiy slovar' bibleyskikh frazeologizmov* [Encyclopedic Dictionary of Biblical Phraseologisms]. Moscow, Flinta & Nauka Publ., 2010. 808 p.
19. Lilich G. A., Mokienko V. M., Trofimkina O. I. *Tolkovyy slovar' bibleyskikh vyrazheniy i slov* [Explanatory Dictionary of Biblical Expressions and Words]. Moscow, AST & Astrel' Publ., 2010. 640 p.
20. Walter H., Mokienko V. M. *Deutsche-russisches Wörterbuch biblischer Phraseologismen. Mit historisch-etymologischen Kommentaren.* Greifswald, E. M. A.-Universität, 2009. 199 S.
21. Walter H., Komorowska E., Krzanowska A. *Deutsch-polnisches Wörterbuch biblischer Phraseologismen mit historisch-etymologischen Kommentaren.* Szczecin & Greifswald, Volumina, 2010. 343 S.

22. Walter H., Fojtů P. *Schwarzes Schaf, falscher Prophet, barmherziger Samariter. Deutscheschisches Wörterbuch biblischer Phraseologismen mit historisch-etymologischen Kommentaren*. Greifswald, E. M. A.-Universität, 2012. 176 S.

23. Balakova D., Val'ter Kh., Mokienko V. M. *Lepta bibleyskoy mudrosti: kratkiy russko-slovatsko-nemetskiy slovar' bibleyskikh krylatykh slov* [The Biblical Wisdom Mite: A Brief Russian-Slovak-German Dictionary of Biblical Winged Words]. Ružomberok; Greifswald & St. Petersburg, E. M. A.-Universität, 2012. 140 p.

24. Balakova D., Val'ter Kh., Mokienko V. M. *Iz bibleyskoy mudrosti = Z biblickej mudrosti = Biblische Weisheiten: russko-slovatsko-nemetskiy slovar' bibleizmov* [From Biblical wisdom: Russian-Slovak-German dictionary of biblisms]. Greifswald, E. M. A.-Universität, 2015. 344 S.

25. Balakova D., Val'ter Kh., Venzhinovich N. F., Gutovskaya M. S., Ivanov E. E., Mokienko V. M. *Lepta bibleyskoy mudrosti: bibleyskiye krylatyye vyrazheniya i aforizmy na russkom, angliyskom, belorusskom, nemetskom, slovatskom i ukrainskom yazykakh* [The Biblical wisdom mite: Biblical winged expressions and aphorisms in Russian, English, Belarusian, German, Slovak and Ukrainian]. Mogilev, MGU imeni A. Kuleshova Publ., 2014. 208 p.

26. *Lepta bibleyskoy mudrosti: russko-slavyanskiy slovar' bibleyskikh krylatykh vyrazheniy i aforizmov s sootvetstviyami v germanskikh, romanskikh, armyanskom i gruzinskom yazykakh* [Biblical wisdom mite: Russian-Slavic dictionary of Biblical winged expressions and aphorisms with equivalents in German, Romance, Armenian and Georgian languages]. Ed. by E. E. Ivanov etc. Mogilev, MGU imeni A. Kuleshova Publ., 2019. Vol. 1: A–O. 288 p.; vol. 2: P–Ya. 308 p.

28. Mokienko V. M. Biblical intertextual *vozdat' storitsey*: yesterday and today. In *Honorem: sbornik statey k 90-letiyu A. E. Supruna* [In Honorem: collection of scientific works on the 90th anniversary of A. E. Suprun]. Minsk, RIVSh Publ., 2018, pp. 169–179 (In Russian).

29. Mokienko V. M. Scientific etymology vs. naive etymology from the perspective of the opposition scientific psychology vs. naive psychology. *Slavofraz 2016. Phraseologie und (naive) Psychologie = Phraseogy and (naive) psychology = Frazzeologiya i (naivnaya) psikhologiya* [Slavofraz 2016: Phraseologie und (naive) Psychologie]. Hrsg. A. Będkowska-Kopczyk, H. Pfandl. Hamburg, Verlag Dr. Kovač, 2018, S. 25–36. (Grazer Studien zur Slawistik. Band 9).

30. Balakova D., Val'ter Kh., Ivanov E. E., Mokienko V. M. About the translation Dictionary of the most common biblicalisms (in English, Belarusian, German, Russian, Slovak, Ukrainian). *Dasledavanni pa germanskay i slavyanskay filalogii = Acta Germano-Slavica* [German and Slavic philological Studies], 2015, vol. 6, pp. 154–163 (In Russian).

31. Balakova D., Val'ter Kh., Ivanov E. E., Mokienko V. M. «Lepta bibleyskoy mudrosti» in modern European languages (about the Russian-Slavic Dictionary of biblicalisms with equivalents in Germanic, Romance languages). *Vostochnoslavyanskije yazyki i literatury v evropeyskom kontekste – 2015* [East Slavic languages and literature in the European context – 2015], 2016, pp. 3–10 (In Russian).

32. Ivanov E. E., Mokienko V. M. About the European Bible Dictionary. *Materialy II Mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii ("Universal'noye i natsional'noye v yazykovoy kartine mira")* [Materials of the II International Scientific Conference ("Universal and National in the Linguistic Picture of the World")]. Minsk, 2017, pp. 188–191 (In Russian).

33. Ivanov E. E., Mokienko V. M. About the European Bible Dictionary. *Slovo i slovar' = Vocabulum et vocabularium* [Word and Dictionary], 2017, vol. 15, pp. 523–528 (In Russian).

34. Mokienko V. M. Russian biblicalisms in the European context. *Językoznawstwo* [Linguistics], 2018, Nr 1 (12), pp. 33–45 (In Russian).

35. Ivanou Ya. Ya. *Afarystychnyya adzinki u belaruskay move* [Aphoristic units in the Belarusian language]. Mogilev, MGU imeni A. Kuleshova Publ., 2017. 208 p.

36. Ivanov E. E. Aphorism as a unit of language (to the history and theory of the concept). *Materialy Mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii ("Lingvistika na iskhode XX veka: itogi i perspektivy")* [Materials of the International scientific conference ("Linguistics at the end of the XXth century: results and prospects")]. Moscow, 1995, vol. 1, pp. 192–193 (In Russian).

37. Ivanov E. E. *Izucheniye yazykovoy prirody aforizma v rusistike 1960–80 gg. (problemy formirovaniya lingvisticheskoy teorii aforizma)* [The study of the linguistic nature of aphorism in Russian studies of 1960–80. (problems of the formation of the linguistic theory of aphorism)]. Minsk, Vedy Publ., 1999. 52 p.

38. Korol'kova A. V. *Russkaya aforistika* [Russian aphoristics]. Moscow, Flinta & Nauka Publ., 2004. 344 p.

Інфармацыя пра аўтараў

Іваноў Яўген Яўгенавіч — кандыдат філалагічных навук, дацэнт, загадчык кафедры тэарэтычнай і прыкладной лінгвістыкі. Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова (212022, г. Магілёў, вул. Касманаўтаў, 1, Рэспубліка Беларусь). E-mail: ivanov-msu@mail.ru

Макіенка Валерый Міхайлавіч — доктар філалагічных навук, прафесар, прафесар кафедры славянскай філалогіі. Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны ўніверсітэт (199034, г. Санкт-Пецярбург, Універсітэцкая наб., 11, Расійская Федэрацыя). E-mail: mokienko40@mail.ru

Information about the authors

Ivanov Evgeniy Evgeniyevich — PhD (Philology), Associate Professor, Head of the Department of Theoretical and Applied Linguistics. Mogilev State A. Kuleshov University (1, Kosmonavtov str., 212022, Mogilev, Republic of Belarus). E-mail: ivanov-msu@mail.ru

Mokienko Valeriy Mikhaylovich — DSc (Philology), Professor, Professor, the Department of Slavic Philology. St. Petersburg State University (11, Universitetskaya Emb., St. Petersburg, 199034, Russian Federation). E-mail: mokienko40@mail.ru

Паступіў 14.07.2019